

ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ КРЕДИТУВАННЯ В БАНКАХ

Анотація. Розглянуто роль банківського кредитування для розвитку економіки країни, проаналізовано показники та стан кредитної діяльності банків України. Обґрунтовано основні підходи до управління безпекою кредитних операцій.

Аннотация. Рассмотрена роль банковского кредитования для развития экономики страны, проанализированы показатели и состояние кредитной деятельности банков Украины. Обоснованы основные подходы к управлению безопасностью кредитных операций.

Annotation. The article discusses the role of bank lending to the economy of the country, analyzed the performance and condition of the lending activities of banks in Ukraine and grounds basic approaches to security management of credit operations.

Ключові слова: банк, кредитні операції, кредитування, безпека кредитних операцій, управління.

Ураховуючи місце й роль банківського кредитування у розвитку сучасного ринку фінансових послуг, його важливість для всіх учасників кредитного процесу, то можна зазначити, що проблематиці управління безпекою кредитних операцій банків не приділялося достатньо уваги. Сьогодні більшість дослідників розглядають безпеку кредитних операцій фрагментарно як необхідну складову економічної чи фінансової безпеки. Так, Зубок М. І. наголошує на нагальній необхідності створювати певну систему заходів безпеки кредитних операцій банків [1]. Шевцова О. Й. та Сніщенко Р. Г. пропонують визначити окремі показники безпеки кредитних операцій, зокрема не як самостійну складову управління безпекою кредитних операцій, а як елемент моделювання фінансової безпеки банку [2]. Проте всі дослідники єдині у думці, що ефективно й успішно вирішення завдань, що стоять перед фінансовою та економічною безпекою банківської установи, значною мірою залежить від безпеки кредитних операцій.

Діяльність банківських установ має значний вплив на фінансовий стан суб'єктів господарювання та розвиток економіки в цілому. На діяльність банківських установ значний вплив мають такі загрози, як висока залежність банківського сектору від зовнішніх джерел запозичень, недостатній захист прав кредиторів та інвесторів, наявність недовіри до фінансових ринків загалом.

Метою статті є з'ясування змісту поняття "безпека кредитних операцій банку", а також виявлення та обґрунтування основних підходів до управління безпекою кредитних операцій банківської установи.

Аналіз кредитної діяльності банків України та загальна прибутковість банківського бізнесу на 01.11.2012 року свідчить про зниження частки кредитів у активах, порівняно з даними 2009 року, що наведено у таблиці.

Таблиця

Аналіз показників кредитної діяльності та прибутковості банків України [3]

Назва показника	1.01.2009 р.	1.01.2010 р.	1.01.2011 р.	1.01.2012 р.	1.11.2012 р.
1. Активи банків, млрд грн	926,1	880,3	942,1	1 054,3	1 122,1
2. Кредити надані, млрд грн	792,2	747,3	755,0	825,3	823,4
3. Прострочена заборгованість за кредитами, млрд грн	18,0	69,9	84,9	79,3	78,2
4. Резерв для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями, млрд грн	44,5	99,2	113,0	119,0	109,9
5. Частка кредитів у активах, %	85,5	84,9	80,1	78,3	73,4
6. Частка прострочених кредитів у кредитах наданих, %	2,3	9,4	11,2	9,6	9,5
7. Частка резерву у кредитах наданих, %	5,6	13,3	15,0	14,4	13,3
8. Рентабельність активів, %	1,03	-4,38	-1,45	-0,76	0,42
9. Рентабельність капіталу, %	8,51	-32,52	-10,19	-5,27	2,85
10. Чиста процентна маржа, %	5,3	6,21	5,79	5,32	4,61
11. Чистий спред, %	5,18	5,29	4,84	4,51	3,84

Отже, проблема спрямування кредитних коштів на розвиток реального сектору економіки дійсно залишається актуальною. Також слід зауважити, що у кредитній діяльності банків відбулася стабілізація частки прострочених кредитів, проте вона залишається досить високою – на рівні 9,5 %.

Банківська установа як підприємницька структура метою своєї діяльності ставить одержання прибутку. Показники прибутковості банківського бізнесу, як свідчать дані таблиці, є досить низькими. Як можна спостерігати,

знижується рентабельність банківських активів, яка хоч і свідчить про одержаний банками прибуток станом на 01.11.2012 року, проте не є задовільною. Розрахований цей показник відображає його внутрішню політику, професіоналізм його менеджерів, які підтримують оптимальну структуру активів і пасивів з погляду доходів і витрат. Прийнято вважати, що банк ефективно використовує наявні ресурси в тому випадку, коли значення показника не менше 1 %.

Рентабельність капіталу показує економічну віддачу капіталу, ефективність його використання і для банківської діяльності має становити 15 %. Як можна спостерігати з даних аналізованої таблиці, досягнуте значення цього показника станом на 01.11.2012 року у 2,85 % не може бути задовільним.

Чиста процентна маржа характеризує здатність банку утворювати чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи. Певною мірою цей показник відображає ефективність структури активів банку. Оптимальним значенням показника є 4,5 %. Як можна бачити, за рахунок доволі відчутної різниці у вартості залучених і розміщених коштів, банкам України вдається досягти високого рівня цього показника. На його стан впливає й те, що вагома частина банківських активів припадає саме на кредитні операції. Про це свідчить і показник чистого спреду, який пов'язаний із процентною політикою банку. За його допомогою визначається необхідна мінімальна різниця між ставками за активними і пасивними операціями. У випадку, який розглядається, показники чистої процентної маржі та чистого спреду мають стійку тенденцію до зменшення.

Основними причинами, які створюють негативний результат банківської кредитної діяльності та вимагають застосування заходів безпеки є такі:

- неадекватна реакція банків на зміни економічної ситуації в країні;
- відсутність у технологіях кредитних операцій та методиках кредитування суттєвих заходів захисту щодо мінімізації ризиків їх проведення;

- недосконалість законодавчої бази для банківської діяльності у сфері кредитної діяльності;

- непрофесійні дії персоналу банків щодо надання і, особливо, супроводження кредитів;

- недобросовісна поведінка, а подекуди і кримінальний характер діяльності позичальників.

Отже, джерела потенційних загроз безпеці кредитних операцій, що виникають у банківському середовищі, можна згрупувати як інформаційні, кадрові, технологічні, технічні. Різноманітні причини їх появи та різнобічна дія на кредитну безпеку банку вимагає застосування комплексу заходів, що будуть складати зміст управління безпекою кредитних операцій банківської установи. У процесі дослідження було виявлено, що більшість дослідників розглядають безпеку кредитних операцій лише як захищеність інтересів банківської установи, і пропонують окремі заходи захисту кредитної діяльності банків.

Безпека кредитування позичальників досягається за рахунок перевірки достовірності інформації, наданої позичальником; перевірки забезпеченості позичальника власними коштами; збору інформації про ділову і фінансову репутацію позичальника; оцінки характеру послуг, які надаються позичальником, його конкурентоспроможності та перспективності; наявності інформаційно-аналітичного забезпечення кредитних операцій; встановлення відповідного ступеня ризику помилки вибору позичальника; встановлення чітких термінів і форми погашення кредиту.

Прибутковість банківської діяльності, а отже, й успіх банківського бізнесу, безпосередньо залежать від здатності банківських установ ефективно виконувати перерозподільчу функцію, що ґрунтується на організації кредитних операцій. Вирішення проблем, пов'язаних із організацією кредитних операцій у банківських установах, не можливе без розуміння змісту безпеки кредитних операцій та вдосконалення підходів до її управління.

Таким чином, управління безпекою кредитних операцій банку має включати комплекс заходів із відстеження джерел загроз кредитних операцій усіх суб'єктів кредитних відносин (учасників кредитної угоди) та запобігання їх негативного впливу.

Наук. керівн. Проноза П. В.

Література: 1. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності : навч. посібн. / М. І. Зубок. – К. : КНЕУ, 2002. – 190 с. 2. Шевцова О. Й. Способи протидії загрозам фінансовій безпеці [Електронний ресурс] / О. Й. Шевцова, Р. Г. Сніщенко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Eir/2010_1/99-106.pdf. 3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807. 4. Сидоренко В. А. Безпека кредитного процесу: сутність і механізм забезпечення [Електронний ресурс] / В. А. Сидоренко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/NUbsNbU/2010_1/VUBSNBU7_p198-p205.pdf. 5. Васильчак С. В. Оцінка кредитоспроможності позичальника як один із методів забезпечення економічної безпеки банку [Електронний ресурс] / С. В. Васильчак, Л. Р. Демус. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/22_1/154_Was.pdf.